

vervolgens in het archief van de Synode van Zuid-Holland en in 1816 uiteindelijk in dat van de Algemene Synode. Met zijn artikel 'Het autographon van het Convent te Wesel', dat in 1912 in het *Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis* verscheen, bood de latere vu-hoogleraar Van Schelven een mooie aanvulling op het werk van zowel Rutgers als De Jong. Toch moest ook hij bekennen dat hij niet alles aangaande Wezel wist. Hij nam weliswaar aan, dat het autographon later niet had gereisd voor meer handtekeningen, maar maakte tevens een voorbehoud: 'wat nog niet eens geheel zeker is'.⁴²

Waarom Nauta vasthield aan een grote vergadering

Met de vermelding van De Jong en Van Schelven is het verhaal over de verwezenlijking van Wezel wel voltooid. De nauwgezette Nauta schatte beider werk hoog. Eén van de verdiensten van De Jongs onderzoek was volgens hem, dat deze 'het nationale karakter van dit convent in het licht gesteld heeft. ... De bij uitstek leidende figuren beraadslaagden er over de belangen der kerk'.⁴³ Nauta was mijn eerste leermeester kerkgeschiedenis. Waarom, zo vraag je je nu achteraf af, waarom plaatste hij geen vraagtekens, vooral bij die gedachte van een grote vergadering? Bedenk dan dat Nauta, die in 1917 aan de vu aankwam, onder H.H. Kuyper promoveerde en al vrij snel als hoogleraar betrokken raakte bij de strijd die in 1944 tot de Vrijmaking leidde, toen hij zijn verhaal over Wezel en Emden hield, nog helemaal op de strekking der Wezelse artikelen en 'de belangen der kerk' was gericht. In eigen huis was net een ruzie over de macht van synode en die van plaatselijke kerk beslecht; in de Hervormde Kerk was anno 1948 nog steeds het omstreden Herzien Algemeen Reglement van 1852 van kracht; pas in 1951 zou daar een nieuw kerkorde komen.

Nauta was overigens niet de enige die vasthield aan het beeld van een vergadering, zij het dat deze bij lateren wel in omvang kromp. De Münsterse hoogleraar J.F.G. Goeters, die in 1968 niet slechts een goede facsimile-uitgave van de originele akte bezorgde, maar dat jaar ook bij de herdenking sprak, dacht aan een bijeenkomst van 36 personen, die bovendien voor acht anderen tekenden; de overige signaturen werden nadien elders geplaatst.⁴⁴ De Leidse historicus J.J. Woltjer schreef in 1971, met Goeters' facsimile voor ogen: 'Nadat deze artikelen door de opstellers ['enige predikanten'] te Wezel op 3 november 1568 getekend waren, trachtte men, en niet zonder succes, handtekeningen te verzamelen van anderen die niet bij de vergadering geweest waren'. Woltjer wortelde overigens diep in de vu-wereld: zowel grootvader als een oom Woltjer waren er hoogleraar. Zelf behaalde hij aan de vu een propedeuse theologie en zijn kandidaats geschiedenis.⁴⁵

⁴² Rutgers, *Acta*, IV, 39. Van Schelven, 'Het autographon (...)', NAK IX (1912), 165-183, m.n. 167-170, 181v.; 'Moded', NNBW III, 862-874, m.n. 873. Zie voor A.A. van Schelven (1880-1954), zoon van de pres.-curator van de vu, prom. op *De Nederduitsche vluchtingenkerken der XVIe eeuw in Engeland en Duitschland in hunne beteeckenis voor de Reformatie in de Nederlanden* ('s-Gravenhage 1908), die vanaf 1918 een nieuwe leerstoel alg. en vaderlandse geschiedenis (M.E. en tijd der Reformatie en Contra-reformatie) zou bekleden: BLGNP II, 386-389 en Spohnholz, 82 (Austin Friars), II 2, I 3 I, I 5 O, I 83, 195v.

⁴³ Nauta, 'Wezel en Emden', 35.

⁴⁴ *Die Beschlüsse des Weseler Konvents von 1568* [Faksimile der Hs.], hrsg. (...) von J.F.G. Goeters, Düsseldorf 1968; dezelfde, 'Der Weseler Konvent niederländischer Flüchtlinge vom 3. November 1568', in: Stempel e.a., *Weseler Konvent*, 88-114, m.n. 88.

⁴⁵ J.J. Woltjer, 'De politieke betekenis van de Emdense Synode', in: Nauta e.a., *Synode Emden*, 22-49, m.n. 42v. *Die Beschlüsse des Weseler Konvents von 1568* [Faksimile der Hs.], hrsg. (...) von J.F.G. Goeters, Düsseldorf 1968. H. van Nierop, 'Jan Juliaan Woltjer Leiden 24 januari 1924 - Oegstgeest 20 april 2012', *Jaarboek van de Maatschappij der*